CORONAS

Desde la més remota antiguitat ó tal volta, més ben dit, desde que l' home 's constihí en societat ha sigut la costúm de distingir al gefe d' una agrupació, tribu, regne ó imperi, per medi d' un distintiu portat al cap, més ó menos complicat, desde la doble mitra—psent—del faraons d' Egipte ó la voluminosa tiara dels monarcas persas, especialment las dels Sassanides, que semblavan bombas de gas, fins al senzill cércol de metal llis ó ab puntas que portavan los reys de Assyria y Babilonia y continuaren portant los reys de Grecia y emperadors romans, ó la senzilla cinta lligada al voltant del cap del gefe d' una tribu ó gobernador de provincia.

No es mon intent ocuparme d' aquestas insignias d' autoritat ó dignitat, ni tampoch de las de recompensa donadas per los pobles antichs als héroes ó vencedors en las batallas, perque, encara que sobre aixó hi ha molt que dir, á pesar d' haber tractat alguns autors d' aquest assumpto diferentas vegadas, mon propósit es més modest, reduhintse á parlar de las coronas populars, usadas per lo comú de la gent, en festivitats, convits y ceremonias religiosas; assumpto que crech més nou ó menos conegut.

Las coronas de flors y garlandas eran d' us molt comú en

l' antich Egipte desde una época molt llunyana, y encara que pera aquest objecte era preferida la flor del lotus, com se veu per las representacions en los monuments, s' empleavan també al objecte moltas altras flors y fullas com acácia, anémonas, olivera, murtra, amaranto, llorer y altras. Mr. Wilkinson fa observar (1) que algunas de las coronas trobadas en las tombas son de llorer y que encara que aquest arbre no es indígena del Egipte podía haver estat cultivat allí. Plutarch nos diu que quan Agesilao visitá l' Egipte se va complaure tant ab las coronas de papirus que li enviá'l rey, que se n' emportá algunas quan se 'n torná á Esparta. També 's colocavan en los altars coronas y garlandas de flors ofertas á las divinitats que ab frecuencia eran coronadas ab las mateixas. Se triavan las més agradables ó útils al home com més aceptables á la divinitat, y baix aquest serían induhits, mes per la utilitat que per la fragancia á triar las sebas com á objecte preferit pera las ofrenas. Aquestas las oferían d' una á una, en forchs llarchs ó rodons, y per los sacerdots vestits ab la pell de llopart en grans manats lligats pel capdemunt, formant una anella com la de la creu ansada y las sebas penjant ab una cua molt llarga; posat lo manat sobre del altar tapava tot lo que hi havía sobre y las sebas lo voltavan tot com unas faldillas; una especie de corona-casquet que cubría casi tot l' altar d' un modo molt especial.

Es una de las tantas mentidas que conta Herodoto, 'l pare de la Historia, lo de las donas coronadas de corda, colocadas en lo temple esperant al extranger que volgués pagar lo preu de la prostitució sagrada obligatoria.

Los juheus en las festas dels primers fruyts s' ordenavan en professó, portant los de prop de Jerusalém paneras de figas tendras y raims, y 'ls de lluny pansas y figas secas. Al devant de la professó hi anava un badell ab las banyas dauradas y sobre d' ellas una corona de brancas d' olivera. D' aquest modo entravan á Jerusalém ahont eran aclamats benvinguts pel poble y 's dirigían al temple en lo que 'ls esperavau los Levitas que á sa arribada entonavan lo Psalm XXX que diuhen fou compost pera la inauguració de la casa de David.

(1) En aquest estudi suprimiré las citas comprobants perque crech que mos lectors no pensarán pas que inventi res, sino que 'm serveixo d' autors d' autoritat reconeguda.

Los Etruschs que son lo poble únich d' induptable civilisació contemporánea ab los antich regnes d' Egipte, Babilonia y Assyria, eran molt aficionats al us de las coronas no sols en los convits y festivitats, sino també com á ofrenas funerarias, com se manifesta no sols per las moltas trobadas en los sepulcres, sino per las representacions de las mateixas tant los caps y mans de las personas com figuradas penjadas en las parets.

S' ha observat que en las tombas més antigas las garlandas, tant de las estátuas ajegudas sobre del sarcófach com las de las pinturas, sempre son de llana, may de fullas ni flors. Avansant los temps, allí com per tot arreu avansaría 'l gust y la vanitat. Aixís es que no sols se troban en las sepulturas restos ó pinturas de coronas de fullas ó flors, sino que també se n' hi han trobat de dauradas y d' or pur. En lo Museo Gregoriá de Roma son l' admiració de tots los visitants las coronas de metall daurat y d' or pur imitant garlandas d' alzina, llorer, murtra y eura, tan justa y delicadament trevalladas que qualsevol las pendría per mostras d' electro-tipia dauradas en brancas de la planta natural.

Encara que 'ls etruschs com després, en lo temps de son gran luxo, sos successors los romans usavan aquestas coronas y las de flors naturals en las grans festivitats públicas y familiars y en escenas de convits ó balls, estant representadas portantlas los personatjes pintars en las sepulturas etruscas, Mr. Dennis, ab molta rahó, diu que las coronas en las tombas etruscas han d' esser més que festivas y deuhen tenir una importancia fúnebre sagrada. Si es aixís, tenen analogía ab las *infulæ* dels romans, que s' usavan en los ritos solempnes y festivitats, penjantho en las estátuas dels deus, en los altars, en las portas dels temples y sobre las víctimas que debían esser sacrificadas, ó portadas per los sacerdots en lo front ó usadas com símbol de suplicació. Plini—XXI, 8—diu que las coronas eran ofertas en honor dels deus, dels Lares públichs y particulars, dels sepulcres y dels Manes. També 'ls romans y grechs acostumavan coronar las urnas cinerarias, devegadas ab tal profusió, com en la de Philopæmen, que segons Plutarch la tapavan casi tota. També 'ns diu lo mateix autor que Hannibal coronà la urna de Marcelo, y fins als mateixos morts los posavan, devegadas, coronas. Climent d' Alexandría esplica aquesta costúm de coronar los morts per esser la corona 'l símbol de llibertat y deslliurament de tota molestia.

Los grechs, igualment que 'ls romans, se posavan las coronas després del dinar ans de la estona de beguda que seguía á cada menjar, per lo que portar la corona era equivalent á estar de beguda. Generalment eran fetas de brancas de murtra ó d' eura, cregudas una y altra un antídoto contra 'ls efectes del vi. Per aquest motiu veyém en totas las bacanals los personatjes coronats ab coronas d' eura y aquesta planta era dedicada á Baco. Algunas vegadas eran adornadas ab cintas y entreteixidas ab flors, rosas ó violetas, per las que Aristophanes dona á Atenas lo epiteto de «coronada de violetas.»

En las ceremonias de matrimoni entre 'ls grechs, al tornar á casa, 'ls nuvis se posavan adornos de colors y coronas ab garlandas d' herbas y flors: las herbas feyan referencia al matrimoni ó á Aphrodita que presidía la comitiva. Los beocis usavan garlandas d' espárrechs silvestres, que encara que plens de punxas tenen un fruyt exquisit y per aquest motiu eran considerats com típichs pera la núvia, que, havent tingut alguns disgustos durant lo festeig, eran després recompensats per la afectuosa amabilitat y agradable conversació del marit.

En los monuments antichs d' Italia 's troban unas figuras de dona representant unas vegadas las horas de Pindaro, lo desitj de ballar, y altras las Estacions. En un y altre cas van coronadas ab una corona que sembla composta de ganivets encreuhats. Winchelman diu que al considerar aquestas coronas, la primera idea que li vingué sigué la noticia que doná Luciano dels guerrers etiopes que anavan á la guerra ab las fletxas lligadas tot voltant del cap posadas dretas de manera que semblavan raigs; y aquestos pobles, segons conta 'l mateix autor, no anavan al encontre de llurs enemichs sino ballant. Pero 's distingeix be que son coronas de fullas, probablement de fullas de palma, que, atesa la cualitat dels personatjes que las portavan, sa actitut y la mauera d' estar colocadas las fullas, es possible simbolisessin lo moviment. Las forma d' aquestas fullas se sembla més á las del eucaliptus que á las de la palma.

L' us y l' abús de las coronas estaría molt extés en los primers sigles de nostra era en totas las classes socials, inclosos los cristians, quan Tertuliá se vejé obligat á escriure un llibre expressament contra l' us de las coronas, en lo que entre altras cosas diu (De Corona XIV): «Si la dona no deu apareixe

ab lo cap destapat per rahó dels ángels, menos ho deu fer encara ab lo cap coronat. Compareixent ab la corona al cap será causa d' escándol y tal vegada donará ocasió de parlar mal d' ella, perque ¿qu' es una corona en lo cap d' una dona sino la insignia de sa hermosura, una senyal de sa gran lascivia, abandono de tota vergonya, forn y fundició de provocacions? Seguint l' avís del Apóstol, la dona no deu adornarse molt y procurar que l' artifici de son pentinat no sembli una corona.

Poch cas farían los cristians de las observacions de Tertuliá y predicacions d' alguns pares de la Iglesia en lo mateix sentit, puig Sant Domingo de Guzmán en lo sigle XIII fundá la institució del Rosari pera desterrar l' us y l' abús de las coronas que en aquella época y en los paíssos meridionals serían generalment de rosas perque va prescriure resar tantas Ave-Marías, quantas eran comunment las rosas que entravan en la composició d' una corona. D' aixó ha quedat com testimoni 'l nom de Rosari ó Corona que en tota la cristiandat se dona al reso de cert número d' Ave-Marías que dirigím á María Santíssima. A Espanya y Alemania 'n dihém Rosari y á Fransa é Inglaterra 'n diuhen *chapelet* (corona) y corona 'n dihém també en catalá al total de la oració, de la que generalment no se 'n resa més que una tercera part per lo que dihém, resar una part de rosari. La paraula *chapelet* vol dir corona d' adorno, completant las duas paraulas la significació «corona de rosas». Lo Rosari era també litúrgicament «Psalteri de la Verge María» perque 's resavan cent cinquanta Ave-Marías, número dels Psalms de David.

La institució del Rosari causá una resolució en l' esperit religiós de la época aumentant la devoció pera 'l cult de María Santíssima, havent sigut lo Rosari aceptat y practicat ab molt entussiasme per tota la cristiandat. Mes sembla que á mitjans del sigle XV aquesta entussiasme s' havía afluixat molt á pesar dels beneficis espirituals obtinguts per son reso y las indulgencias concedidas per los SS. PP. y fins descuydat lo reso de las Ave Marías com se desprén de las paraulas dirigidas per la mateixa Verge María al Reverent P. Alano de las costas de Bretanya, doctor en teología de la Congregació d' Holanda, en sa miraculosa aparició á dit frare Dominich, allá per los anys 1470, en la que li digué las següents paraulas: «Fill meu molt estimat, no saps que 'l meu Psalteri y Rosari,

instituhit y predicat ja fa molt temps per mon fill predilecte Domingo, pare de la tua ordre, y per los frares de la mateixa ordre, que m' era tan agradable y accepte y tan útil y saludable á vosaltres, per negligencia y per poca devoció dels cristians ha sigut oblidat.» A lo que responent lo bon frare: «Ho sé, Mare de gracia, y 'm sap molt greu», la Verge Santíssima li recomaná 'l prediqués novament junt ab los frares de sa ordre que ella 'ls ajudaría ab portentosos miracles pera que ab la eficacia del Rosari se conegués la regeneració y salvació del género humá que era tot lo que Ella desitjava.

Desde llavors s' emprengué novament ab fervor la predicació del Rosari, los Papas concediren grans idulgencias, y 'ls emperadors y grans protegiren la Congregació del Rosari que renová sos vots, se publicaren llibres y estampas alegóricas y 's regularisá 'l modo de resarlo.

Segons lo llibre de Jakob Spenger, lo primer, ó un dels primers llibres que 's publicaren sobre 'l Rosari, cada setmana 's debían resar tres rosaris es dir, tres vegadas cinquanta Ave-Marías y tres vegadas cinch pare-nostres, y en cada série d' un pare-nostre y deu Ave-Marías fer una meditació sobre 'ls misteris de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist ó de la vida de la gloriosa Verge María, pero alternat tot y barrejat sens un ordre determinat. Després se regularisá l' ordre del modo de resar lo Rosari component los misteris de Goig, de Gloria y de Dolor, pera meditacions en determinats dias de la semana tal com lo resém avuy dia. Jo tinch un curiós llibre del Rosari estampat en 1521 en que las meditacions están ordenadas component tres rosaris: lo primer de Goig, lo segon de Dolor y 'l tercer de Gloria.

Jo tinch lo fac-símil d' una curiosa estampa del Rosari que confirma lo qu' he dit é indica lo que observaré després, publicada á Ulm l' any 1485. En lo centro de la estampa se troba la Verge María ab lo Jesuset, á la que coronan dos ángels ab una corona imperial y agrupadas á cada costat personas de totas las classes socials inclosos lo Papa y l' Emperador oferint coronas al Jesuset y á sa Divina mare. Volta aquest grupo central una gran garlanda ó corona de flors de la que componen la part més important deu rosas, cinch vermellas y cinch blancas. En lo fons de cada rosa vermella está representat un pas dels misteris de Goig de María Santíssima,

com la Anunciació, Nativitat, etc.; en lo de las blancas un pas dels de Dolor, lo camí del Calvari, la Crucificació, etc.; omplint las cantonadas los símbols dels cuatre Evangelistas.

D' una manera semblant á aquesta estampa están compostas las tres portadas que van al devant de las meditacions ilustradas de cada una de las parts de Rosari en que está dividit mon llibre de que avans he parlat. Forman la portada, deixant á part la orla, un gran roser en mitj del que está sentada la Verge ab son Diví fill, viu ó mort segons los misteris, coronada sols ab l' aureola y voltada per una corona d' espinas en los misteris de Dolor y una corona radiada (lluminosa) en los de Gloria (1). De las brancas del roser, y formant una corona unida per un rosari, 'n surten cinch rosas al voltant de la Verge, en cada una de las quals está representat un pas dels misteris corresponent á aquella part de Rosari.

Tot aixó fa compendre que es una gran impropietat representar á María Santíssima coronada de rosas, com fan alguns artistas, y un contra sentit posarli una corona al cap y uns rosaris á las mans, puig los rosaris simbolisan la devoció y la corona la vanitat ó la disbauxa. Com de Mare de Deu no n' hi ha més qu' una, entench que, no figurant en algun passatje de sa gloriosa vida, ó de la vida, passió y mort de Nostre Senyor Jesucrist, sa representació deuría esser única, sempre la de la Inmaculada Concepció, y en las invocacions especials ab los atributs de la respectiva invocació, com per exemple en lo cas de que tractém podría representarse ab rosaris á las mans com símbol de devoció y la corona de rosas als peus simbolisant la humillació y ofrena en sacrifici voluntari, demostrant sempre que la que s' ha de venerar en aquest cas es la Mare de Deu del Rosari y no la del Roser com vulgarment s' anomena.

Avuy dia, deixant á part als *laureados poetas*, als que casi sempre se 'ls recompensa ab coronas compostas de lletras d' estampa, se pot dir que l' us de las coronas queda reduhit á la importació francesa, de posar coronas de flors de taronjer á las noyas al fer sa primera comunió y á las núvias al acte d' anar á casarse, perque suposan ser lo símbol de la verginitat, sens dupte per sa agradable fragancia, ó be á las ovacions,

(1) Per las aureolas y coronas radiadas vegis ma publicació «La Creu».

honors ú obsequis tributats en los teatros á las bailarinas y cantants, y també á las que, á la memoria d' una persona estimada se posan sobre las caixas dels morts al anar á enterrarlos ó en la part forana de las sepulturas y en l' interior de las capellas sepulcrals. Mes en això també havém arribat al excés per no dir abús. En los teatros es tanta l' abundancia de coronas y rams que en certas ocasions se tiran al beneficiat, y especialment si es beneficiada es tanta la profusió, que després es menester un carro pera emportársen la farda del escenari, y casi sempre 's sap ó 's comprén que, aixís com en las sebas d' Egipte hi entrava per més la utilitat que la fragancia, en moltas d' aquestas coronas hi entra per més l' interés personal que l' admiració per l' artista. En los enterros també no sols se veuhen las caixas y cotxe conductor del difunt materialment cuberts de coronas, algunas d' ellas colossals, sino que també algunas vegadas ha calgut menester un carro supletori pera conduhir la munió de coronas presentadas pels parents, amichs y correligionaris polítichs del finat. En moltas d'aquestas coronas també, com en las de las donas de Tertuliá, hi entra per més la vanitat ó desitj de ferse veure, que 'l bon recort á la memoria del mort.

Las coronas sempre han simbolisat las aureolas ó coronas radiadas, la divinitat ó santetat; las dels magnats, esperit de domini; las dels héroes, amor á la gloria; las de flors y fullas en lo comú de la vida, la vanitat ó disbauxa y las funerarias respecte y veneració á la memoria dels passats.

JOSEPH BRUNET Y BELLET

A VALLVIDRERA

I

Montanya bonica, perla catalana
la dolsa natura teixeix tas garlandas.
Aquí tot s' hi troba, tot hi trau brotada:
jardins, flors, arbredas y auras embaumadas.
T' aixecas ayrosa demunt la mar blava
mentres Barcelona 's condorm á tas plantas
y ab tos jolius boscos y ab tas flors boscanas
n' ets la diadema d' aquesta encontrada.
Salut Vallvidrera! benhajas, benhajas!

II

Los qui á la natura rendím homenatje,
los qui ab l' armonía gosém de tos marges
vením y en tos boscos de ufanós brancatje
llohém al Altíssim lo cor esplayantne.

Primavera eterna tenen tas montanyas,
mostrant á tot' hora sos hermosos sálzers
romanins flayrosos, aucellets cantayres
y aygua sanitosa, fresca y regalada.

III

Aquí s' hi respiran dolsas alenadas,
tot pren nova vida, tot pren nova sava
respirant la essencia sempre perfumada
dels pins y dels roures esclatants d' ufana.
Montserrat altívol afanyós t' esguarda
enviante onadas d' alé que 'ns ubriaga
mentres Barcelona somrihent d' esperansa
espera 'l nou dia, espera nova auba.

IV

Aquí l' honradesa no ha finit encara,
la fe encara niuha en tas llars cristianas,
la creu del Altíssim tos portals senyalan
y ornan las finestras del llorer la branca.
Als fills d' eixa terra no 'ls manca coratje
que s' han fet atlétichs per tas serraladas,
trescant per sos boscos, saltant sas montanyas
y nodrintse sempre ab l' amor de patria.

V

Los minyons del poble son ben be de casa
roja barretina rumbejan encara,
duhen á l' orella lo brotet d' aufábrega.
vejentshi velletas ab caputxa blanca.
En aplechs y festas moventne gatzara
ballan las fadrinas sempre enamoradas
cantantne joyosas alegres corrandas
¡cansons de la terra no heu mort pas encara!

VI

Bella Vallvidrera!; que Deu guarde ufana
ta hermosa boscúria, ta tradició santa.
Ell fassi que sempre ne sías com ara
creyent, senzill, lliure y allunyat d' oratjes.
Ell fassi que sempre la gent ciutadana
vingui 'ls jorns de festa per més esplayarse
á gosar tos boscos y á ferne fontadas
que així 'ls bons aprenen lo bell á estimarne.
Salut Vallvidrera, benhajas, benhajas!

J. BLANCH Y ROMANÍ

* * *

. . . . . .

Nineta dels meus ulls ¡quina vesprada!
May havía trobat
tan hermosa la nit y la estelada;
tan bell lo Montserrat.

Repenjada a mon bras jo 't sostenía,
y, no 't sápiga greu,
lo cor me tremolava d' alegría
al sentir batre 'l teu.

Miravam las estrellas infinitas
en bellugós conjunt,
y 'ns agradavan més las més petitas
perque son més amunt.

Tu 'm deyas:—¡Quina nit per un poeta!—
Jo 't deya:—¡Quina nit
per rabejarse l' ánima inquieta
en onas d' infinit!—

Y 'l misteri del vespre, las perdudas
notas del rossinyol,
l' aroma de mil flors desconegudas
que no ha vist may lo sol,

tot feya un paradís de la montanya;
y ab vagarós anhel
pensava:—Ja qu' un ángel m' acompanya,
no deu ser lluny lo cel.—

Y m' he adonat després, quan nos deixavam
ab tendre tremolor,
que del cel ab los llabis conversavam,
pero ab los ulls d' amor.

F. MATHEU

*
* *

Refila rossinyolet
ves refilant dintre l' horta,
refila dolsos cantars
cansonetas ben hermosas,
que bressolin lo meu cor
com los sospirs de las gojas,
qu' endolseixin mon esprit
com lo perfúm de las rosas.

Refila rossinyolet
refila cansons hermosas,
jo 'ls teus cants vindré á sentir
vindré á escoltar ta veu dolsa,
cap allá á la mitja nit
de puntetas dintre l' horta,
dessota un roser florit
ple de poncellas de rosas.

Refila rossinyolet
refila trovas hermosas,
voreta 'l teu niu d' amor
voreta 'l teu cel de gloria,

refila dolsos cantars
ben apropet de ta esposa,
perque la fassin felis
perque la fassin ditxosa.

Rossinyol que dintre l' horta
refilavas dolsament,
ta companya deu ser morta
que no 't senti en eix moment.
Ab tos cántich alegravas
alegravas lo meu cor,
rossinyol que be cantavas
las passadas del amor.

Estima la nina,
estima 'l donzell,
estiman los joves
estiman los vells;
lo cor sempre estima,
estima ab anhel,
l' amor es essencia
que baixa del cel.

Las flors més bellas tenen espinas
espinas tenen totas las flors,
vostras miradas, hermosas ninas,
son las espinas dels nostres cors.

Las papallonas y las abellas
festosas volan de flor en flor,
nosaltres ninas volém com ellas
damunt la branca del vostre cor.

FRANCISCO X. MAJUELO

LO BURINOT

FAULA

Al mesurat compás de sas antenas
y ab negligent brunzit
un burinot llustrós, sobre unas malvas,
gravement deya aixís:
—No 'm digueu burinot; ¿sabeu vosaltres
lo cas que 's fa de mí?
Dels entomologistas que 'm coneixen
repasseu los escrits;
en ells veureu los títols ab que m' honran
si sabeu be 'l llatí.

Potser so injust, pero 'm fan sempre llástima
animals presumits.

APELES MESTRES

ELEGÍA

I

Ni un sol bossí de gleva:
era de roca viva á tot arreu
y trevallant sens treva
ne vaig fer una terra de conreu.

De pámpols corullada
me sembla encara que la veig ahí';
de lluny, á la mirada
pareixía florit y bell jardí.

Recorts de benhauransa,
que agreujan la fal-lera que 'm consúm,
com fibla la recansa
del cego quan li parlan de la llum.

¡Qué trist, qué fosch lo dia
en que vaig descobrir ab desconhort
que la vinya tenía
la palidesa, filla de la mort!

L' aixada brilladora
va caure de mas mans sense dalit,
y vaig sentir alhora
llágrimas y sinclots trencarme 'l pit.

¿Cóm no plorar sens mida,
mon trevall de vint anys aniquilat,
y la suhor trahida
en lo fons d' aquest tros malaguanyat?

¡Quína inclement feresa
portava la malura en aqueix sol!
no don pas més tristesa
un cementiri, quan se porta dol.

Gira l' esguart hont vullas
y en lloch de lo vinyar joliu y vert
veus rublert de despullas
un terme desolat com un desert.

S' ajauhen las rabassas
mortas, ellas mateixas en sos clots
y per tot allí hont passas
trepitjas argelagas y escardots.

No venen las parellas
de perdius á niuhar en sos recons
ni las tendras novellas
corren entre sos ceps fent saltirons.

Al mitj alsa sas brancas
la figuera, que un temps hi vaig plantar,
com aquellas creus blancas
que de lluny assenyalan un fossar.

Encara algunas voltas
m' apar. entre la febre dels recorts,
que brotan las rodoltas
y 's vesteixen de pámpols los ceps morts,

enverinant ma pena
l' idea de que aquí no hauré may més
la negra carinyena,
'l moscat d' or y 'l virolat mancés.

¡Quín golg, quan se botían
escalfats per las ratxas de calor
y quan los cups omplían
ab cent cargas de vi de lo mellor!

Si sense pedregada
arribava la brema, no 's pot dir
al ser la matinada
del dia que teníam que cullir,

en sent allá tres horas
la gatzara que armavan y esvalot
quan ab las cullidoras
marxavan junts los traginers d' Olot.

Enflocada la cua,
de borlas agensats y penjarells,
venía la currúa
de matxos sorollant los cascabells.

La quitxalla 'ls seguía
arrencántloshi borlas dels costats,
en tant que feyan via
ab duas portadoras carregats.

Arreu dolsos rajavan
de vi los vermellosos regalims,
mentres que tots saltavan
com endimoniats pitjant rahims.

¡Ben diferenta es ara
la brema quan arriba, per mon cor!
dol en lloch de gatzara,
per compte d' alegría, la tristor.

Buydas las duas tinas
si las guayto me semblan dos abims,
y trobo sols espinas
allí hont tot eran torias y rahims.

II

Com lo jutglar, qui un dia
morí de fan y fret damunt la neu,
y encara l' alegría
transporta als cors ab las cansons que feu,

aixís tú de tas venas
nos has llegat lo such ubriacador,
que endolsa nostras penas
y embelleix aquest mon ple de dolor.

De tos rahims d' un dia
guardo encara la sanch en mon celler,
remey de melangía,
que avar conservo per mon temps darrer.

Allá d' allá quan tota
la munió de mos nets guaytí ab amor,
encetaré la bota,
que 'm tornará la joventut del cor

y la memoria ardenta
despendrá sos recorts com al estiu
ab lo sol que ruhenta
las boyras s' alsan dels bassots del riu,

y revindré alashoras
d' aquells matins de gresca y esvalot
quan ab las cullidoras
marxavan junts los traginers d' Olot.

Mes ¡ay! será follía
d' un moment y no més ditxa tant breu,
y arrera l' alegría
més freda sentiré del pit la neu.

Lo fret que 'm don á voltas
á las vetllas d' hivern prop de la llar
no veyent tas redoltas
com encesas serpents flamarejar.

Que glassa y desespera
veure que nostras obras han finit.
ja avans que la mort fera
nos retorni á la pols d' hont hem sortit.

FREDERICH RAHOLA Y TREMOLS

ANARQUISME

La tabernota bull, los cervells rodan
dintre dels caps emborratxats d' ideas;
los llavis sechs recitan de memoria
proclamas totas sanch, destrucció y guerra.
«Avuy te d' esse 'l cop. Aqueixa es l' hora
de netejar lo mon de gent perversa;
¡quin goig lo contemplarla feta á trossos
bategant en un mar de sanch bullenta!»

De prompte, una remor que 'l cor trasbalsa
desvía 'l pensament; tothom s' aixeca;
gemechs y crits s' acostan, son de dona
que un obrer tremolant diu que es la seva.
Surt depressa al carrer, rublert d' angunia.
y 's topa ab un cos ert que 'l pren y 'l besa...
es sa tendra filleta que agonitza...
¡ara... 'l mon ja está net de gent perversa!

J. NOVELLAS DE MOLINS

14 Juny 1896.

LO PAS DEL RIU

Sos amples peus de roca
recula la montanya
pera deixá 'l pas lliure
al riu que cantant baixa.
—Segueix, segueix ta via
—li diu la serralada.—
corre á la mar que 't crida,
banya la seca plana,
segueix tot fent la ruta
que 'l gran Deu te senyala;
las lleys que l' Etern dicta
saviesa es respectarlas.
També á ma blanca sima
fa pas la nuvolada
y al sol lluhint hermosa
mirant al cel s' encanta.
Corre á mos peus que s' obran
á la corrent preuhada,
ves á la mar que 't crida,
ves á regar la plana.

COSME VIDAL

AL SAGRAT COR DE JESÚS

Ja l' he trobat lo niu
hont l' aucellet hi viu
la vida dolsa;
lo niu de mon amor
es de Jesús lo Cor...
¡ay quina gloria!

La brossa del niuhet
hont canta l' aucellet
son claus y espinas;
mes ay no punxan, no;
que ho fa tornar l' amó
de ploma fina.

Lo niu lo trobaréu
penjant dalt d' una creu
arbre de vida;
allí qui hi volará
del niu be trobará
la sua delicia.

Mes ay qui sabrá di'
a dintre 'l Cor diví
l' amor que hi cova?
Quí la escalfor dirá
que fa ressucitá'
l' ánima morta?

Canteu, aucells, canteu
vosaltres que 'n sabeu
ánimas puras
no 'n sab lo pobre aucell,
qu' encara n' es novell
d' eixas canturias.

Encara ha de oblidá'
cansons que refilá
quan, trist, volava
per llochs ahont perdut
lo niu de quietut
may encontrava.

Ja l' ha trobat lo niu
y l' aucellet joliu
sas alas plega;
no vol volar may més
per hont los esparvés
hi fan l' aleta.

Assí dintre un recó
del Cor del Redemptó'
¡ay quina ditxa!
d' amarlo n' apendrá
y amors hi cantará
de nit y dia.

Y amant y refilant
l' aucell ira esperant
qu' arribi i' hora
d' alsá' son derrer vol
y anar á veure 'l sol
d' eterna gloria.

JAUME COLLEL, PBRE.

LA SALVE A MONTSERRAT

La sombra puja y vé dels plans. La onada
de fosca, de la aubaga fondalada,
va pujant fins als pichs de la carena.
Ja abriga la planura.
Ja 'ls ramells d' olivers son una obscura
taca dels camps. Sobre 'l serrat s' atura
un raig de sol, color de foch, llumena
un moment la montanya y vola, vola,
com una au, que va á joch, mentres feixugas
d' or y grana las boyras s' encastellan
com exército, que vé de la victoria.
Brillan sas armas ab esclats de gloria,
las banderas al vent, las armaduras
llampegants de claror, las vestiduras
de porpra, y va allunyantse, va fonentse,
Ja l' or es porpra... ja es violat la grana,
ja 's confón ab la broma tot perdentse
en la fosca dels ayres sobirana.
Ja 'l sol es lluny y en la planura inmensa
lo gegant himne de la nit comensa.

Himne fet de gemechs, himne que canta
la terra entera, que la sombra abriga;
per sentirlo més be dalt la geganta
montanya un temple hi te la gran amiga
dels que ploran... María,
la estrella de la nit, lo sol del dia.
Temple inmortal. Del rocatám vehinas
sas parets com las rocas gegantinas,
s' alsan altivas pels mestrals besadas.
Es la iglesia dels cims, dolsa y feresta
com ramell d' *edelweis,* que s' han badadas
en lo marge espadat d' una congesta.
Entrém, entrém á dins, que la orga canta.
Una onada potenta d' armonia
vaga en sas voltas. Es la cansó santa
la cansó del que plora y que confía.

«Salve—'l chor va cantant—Salve regina.
»Salve vida y consol, dolsa esperansa.
»A tu clamám, emperatriu divina,
»los malalts en la terra d' anyoransa.
»Desde eixa vall, per llágrimas regada,
»la prole d' Eva son remey implora.
»Gira tos ulls d' angelical mirada
»vers la vall de gemechs, hont tothom plora.»

Y la cansó segueix, com magestuosa
marxa d' un riu que vers la mar camina.
La orga omplena los ayres misteriosa,
lo chor dels monjos á son fí declina
y en lo temple ressona poderosa
la última nota, que á los cels fa via.
«Oh, tu, clement, oh pia,
dolsa verge María.»

Ja 'l cant s' ha mort. De música una onada
resta encara en las voltas escampada.
Un á un se moren al voltant del ara
los ciris de llum clara,
y dels llantions á la claror incerta

la inmensa nau queda després deserta.
Mes l' himne dura encar. Negra y callada
besa la nit los gegantons de roca.
Magestuosa y pausada
la roda colossal de la estelada,
de plata ab franjas la montanya toca.
Lo vent d' alas lleugeras
s' ha adormit en lo cim de las cingleras,
presoner de las matas d' argelagas.
Silenciosas y vagas
las aus de nít travessan la planura.
Dormir semblan los cels y la natura.
Tantsol vetlla geganta
la cansó que se 'n puja vers la altura,
la cansó del creyent que plora y canta.
Es l' himne del dolor. La trista queixa
del malalt en las horas del desvari.
Es lo crit del cautiu rera la reixa,
lo clam del náufrech que la mar abriga,
la veu del orfe que un consol demana,
l' absent que anyora una abrassada amiga,
la queixa gran de la tristesa humana,
l' himne de plors que per muntar s' afanya
los rocosos grahons de la montanya.
Y quan mória la nit, quan la darrera
estrella tanqui 'ls ulls, quan joganera
s' alsi la brisa despertant las rosas,
quan prenguin formas y contorns las cosas
vindrá 'l consol als cors; que al pendre vida
la bella albada, que pel mar s' atansa,
s' aixecará vestida
ab los mágichs colors de la esperansa.

GUILLÉM A. TELL Y LAFONT

ROMANCET Á LA VERGE

La Mare de Deu
quan era xiqueta,
anava á costura
á apendre de lletra.

Tan bona minyona
la veya la mestra,
que sempre li dava
pinyons y ametlletas.
En tant sas companyas
jugavan y reyan;
tristeta y plorosa
s' allunya la Verge.
Cerca llochs ben tristos
per estar soleta
¡que be li plau sempre
tot lloch de tristesa!
Totas sas companyas
riuhen de sa pena,
la mestra qu' es bona
las repta y las renya.

—¿Per qué heu de burlarvos
del plor qu' Ella llensa?
¡tant qu' Ella os estima
y á totas os besa!
Son cor es dolcíssim,
més dols que una bresca,
sa trista mirada
los cors atravessa.
Si somriu de joya
riheu junt ab Ella;
ploreu si Ella plora,
com ella estiméula.
Lo sol se colgava
derrera la serra;
al bell peu d' un arbre
la Verge s' assenta.
Lo tronch mira trista,
s' hi abrassa y 'l besa,
las tortras que hi nían
plorant li contestan!
Volant pel brancatje
fan caure als peus d' Ella,
espinas y fullas,
las fullas mitj secas!
Veyent las espinas,
suspira la Verge,
ni gosa á cullirlas
d' esglay que li feyan.
A l' ombra del arbre
s' es adormideta,
las tortras s' arrupan
per no moure fressa.
Sa boca petita
com closa poncella,
com flor que ja esclata
se mitj entrobeya.
Tan punt somriu dolsa,
tan punt suspireja,
¡quin somnis més tristos!
¡quin somrís més tendre!

Los somnis que brollan
del cor de la Verge,
als cels darán joya,
tristesa á la terra!
Lo sol va colgantse,
la fosca estenentse,
los plors de las tortras
la Verge despertan.
Tan dolsa las mira,
que baixan lleugeras
y als peus se li acotan
boy fentli mil festas.
La Verge amorosa,
las plega de terra
y tot 'manyagantlas
al niu las enmena.
Cam troba á faltarla
la mestra, la cerca
y encara la troba
plorosa y soleta,
al arbre abrassada
besantlo ab dolsesa.
¡Retorna, oh Maria!
retorná á costura
retorna á la mestra,
qu' encara ets xiqueta!
No es hora que ploris,
no es temps de que penis,
que ja 't vindrán dias
de dol y tristesa!
Torném á costura
que un ángel t' espera,
que ha entrat oh María
per la finestreta.

EMILI COCA Y COLLADO

LA HISTORIA PATRIA

Quan més vaig acostantme á la vellesa
més amo ton esguart; més adorada
ets pera 'l cor rendit, noble primpcesa
de llor y verda murta coronada.

Tos secrets ressegueixo ab ardidesa,
ploro tos dols ab ánima atristada,
y, veyent no es eterna cap vilesa,
l' ánima en tu se sent aconhortada.

Forsa brutal un dia 's fa senyora
d' un poble digne y lleal; al tí s' anyora
lo poble á qui vil forsa encadená;

y tal coratge trau d' injustas penas,
qu' altre dia 's deslliura de cadenas
ab lo sol moviment del despertá.

JOAQUIM RIERA Y BERTRÁN

LOS BUSCADORS D' AMAGATALLS

I

Bojería y de las més grossas es posarse á buscar lo que un hom no ha desat; y aquesta bojería, desde 'ls temps de la conquesta, ha sigut epidémica al Perú.

Llavors de Pizarro no 's parlava més que de cabals extrets de las *huacas* ó fossars dels indis per aventurers sortosos; de tresors amagats per emissaris de Atahualpa, que no arribaren á Cajamarca á son degut temps, y de projectes pera desaygar lo Titicaca ó l' estany d' Urcos, llochs hont se suposava que s' anava cubrint de molsa la macissa cadena d' or ab la que 's diu que 's rodejá la plassa del Cuzco en las festas ab que fou galejat lo naixement d' un inca.

Comensava á minvar aquesta febra, quan vingué á renovarla lo present que un chimu ó cacich de Trujillo feu á un espanyol de la huaca coneguda per *Peje chico* ó de Toledo. Llavors revisqué també la fábula de que pels voltants de Casma ó Santa hi havía enterradas un centenar de llamas carregadas d' or pera 'l rescat del inca, fábula que en 1890 torná á ressucitar, organisantse una societat per accions pera embestir la trovalla, mentres se formava á Lima una altra companyía

pera descubrir los tresors de la cacica Caterina Huanca. No cal dir que fins avuy no se n' ha tret altre resultat que surtirne algú ab lo cap pelat y las butxacas vuydas.

Quan la persecució dels portuguesos en la época del virrey marqués de Mancera, corregué la veu de que 'ls aquissats minayres, pera salvarlas de la Inquisició, havían enterrat barras de plata á Castrovireyna, á Ica y á altras provincias. Molt las han buscadas després, sobretot las que 's suposa existeixen en los indrets anomenats Poruma y Mesa de Magallanes; pero tant com més se las busca menys se las troba. Sembla que hi ha un dimoni que no te res més que fer que vigilar los tresors amagats y fer perdre als escorcollayres. Fins se diu que alguns lo coneixen y que hi han enrahonat una vegada qu' altra.

Vingué la espulsió dels jesuitas y á tothom se li clavá al cervell la idea de que en las voltas ó soterranis dels seus convents hi deixaren enterradas veritables riquesas de prímpcep. No sabían de segur los que feyan corre aquestas mentidas que 'ls jesuitas no hi son aficionats á las gerras y que aixís que disposavan d' una cantitat que valgués la pena la feyan trevallar ó se 'n fincavan. Donchs no fa pas vint y cinch anys que ab permís del gobern s' organisá á Lima una societat pera buscar los tresors amagats á Sant Pere, y aná molt prim que furgant furgant no se 'ls ensorrés la iglesia. Y si s' hagués ensorrat de segur que no la hauríam tornat á veure dreta.

Encara hi ha molta gent que creu que 'ls jesuitas enterraren totas sas riquesas. A la época de la independencia hi va haver bona cullita d' aquesta fruyta. Cualsevol espanyol que, fugint dels patriotas y dels patrioters, s' embarcava cap á Espanya, ja se sabía: la darrera feyna avans de sortir de casa era la de enterrar en un cuarto ó á la eixida las joyas y la plata trevallada y amagar á las vigas del sostre las unsas de perruca que no se 'n podía endur.

Per no anar més lluny. Pochs son los anys en que la autoritat no concedeix dos ó tres permisos pera desenterrar riquesas amagadas al castell del Callao per los companys de Rodil. Y lo singular es que tots los que demanan permís coneixen lo camí ab lo que á ulls cluchs poden determinar l' indret del amagatall, camí que 'ls han senyalat desde Espanya ó que d' una manera casual pogueren saber. Als buscadors, que solen ser uns picaportas, no 'ls falta may un soci capitalista. Ja

ve que un dia aquest se cansa d' afluixar la bossa, pero 'l coneixedor de la trasquera no s' hi amohina, perque no te de tardar gayre á trobar á un altre aucell á qui plomar.

Als presiris d' Espanya n' hi ha que no paran may en la feyna de buscar trasqueras. Com ploguda del cel un dia li arriba á un vehí de Lima una carta de Cádiz ó de Barcelona, en la que després d' una narració més ó menys verossímil, li parlan d' un próxim envío del dibuix del camí. May falta qui pica l' am y eavía alguns duros pera 'l que te de fer lo plano. Aixó sí, no s' ha dat lo cas de que 'l dibuix deixés de venir, perque 'ls presidaris son gent de conciencia. Per sort n' hi han haguts tants d' enganyats, que la mina ja 's va negant de mica en mica.

N'he conegut alguns que sacrificavan no sols lo supérfluo, sino fins lo necessari, pera buscar amagatalls. Fins á 1880 visqué á Lima un enginyer italiá, Saliní, descubridor de riquíssimas pedreras de marbre entre Chilca y Lurin. Aquest beneyt del cabás, que pogué ferse rich esplotant las pedreras, s' estimava més passar mesos y mesos á Chuñeros buscant un amagatall, que no tenía més guía pera ser descubert que una tradició popular entre 'ls indis de Lurin.

Los buscadors de riquesas amagadas fan com los minayres: may se donan.

II

Los amagatalls domésticlis, á Lima principalment, comensan ab cops misteriosos que se senten á mitja nit, aparició d' ánimas ó de fochs follets. Quan es aixó derrer, llavors surten las varas imantadas, ja que no 's troba una bruixa per remey; y si alguna cosa logra descubrirse es la calavera d' un gos ó d'una altra bestia. No es dir que entre cent cassos no n'hi haja hagut un en que la fortuna haja afavorit als buscadors de lo que un altre desá; pero, apuradament, la noticia de que un jugador va treure la grosa es lo que fa que tothom compri billets.

—Aquí no s' hi pot viure. En aquesta casa hi ha ánimas en pena y las mevas fillas están sempre ab l' ay al cor. Demá mudo de casa—deyan las nostras ávias.

—No, filla, no ho fassi—contestava la persona á qui 's feya aquesta confidencia. No diga res que aquesta nit vindré ab un subjecte molt entés en aixó de las barretas, y qui sab si 'l trobarém l' amagatall. Ja pagaré jo 'ls gastos. Per suposat que la meytat de lo que trobém será meu.

—Ah no, la meytat no. Li donaré la cuarta part.

—Pero, dona, no siga d' aquesta manera.—

Y comensavan la fábula de la lletera, fins que, per últim quedavan avinguts.

A la nit hi compareixía ab l' home dels estros que no 's descuydava may lo pa, 'l formatje, las olivas y las salsichas, perque tenint de passar la nit despert no era cosa de anar desprevingut. Esperavan que tot estigués quiet, y desenrajola per aquí, proba la barreta allí, trevallavan fins que s' hi veya, y la casa que quedava ensenyant tots los fonaments no queya perque Deu no ho volía. La vella y las noyas s' entretenían en tapar los forats que 'ls altres abandonavan, y de tant en tant també s' aferravan á la minestra.

La desenganyada familia 's mudava totseguit, deixant la casa inhabitable, y al propietari escabellantse.

Pero, per molt que fos lo cuydado, sempre 's sentía algun soroll pel vehinat; y al veure la desferra ja á ningú li cabía cap dupte de que havían trobat un cau y no petit.

—¡Digui eh! qué li sembla! Cinch centas unsas hi han trobat: Cada una com un ull de bou—deya una vehina.

—Si que está mal enterada, donya Custodia. Se queda curta de la meytat.

—Qué diu santa cristiana! Mil unsas?

—Jo no sé fixament las que hi havía, salta una altra trapassera; pero lo que 'ls hi puch assegurar es que á la carreta ab que 's mudavan hi anava un bagulet que 'm va semblar dels de guardar joyas.

—Jesús María Joseph! Si hi ha personas que neixen vestidas. Ahir no podían pagar al tender de la cantonada y demá 'ls veurém en cotxe! Res, qué hi vol fer? Cosas del mon!

—Ja veurá, que no 'ns prenguessin per envejosas. Las han trobadas? Ben sevas son.—

Y seguía la xafardería fent son camí sobre un tresor que qui sap hont era.

III

Ogorqui, en la provincia de Huamachuco, era en 1817 una caseta ó xacra d' un mestís que 's deya Joan Príncipe. A la naya del bosch de Collay hi havía una altra xacra que pertanyía al indígena Joan Sosa Vergaray.

Vetaquí que una nit aquest tingué de saltar del llit y eixir fora, y fixant per casualitat la mirada en una huaca de Ogorqui la vejé iluminada per una flama molt viva que brollava de terra.

No sols la preocupació popular, sino la ciencia, diuhen que hont hi ha una jassa de metalls ó d' ossos, no te res d' estrany que s' hi vejin fochs follets. A Sosa Vergaray se li ocorregué que Deu l' havía baixat á veure, deparantli la possessió d'un tresor, y, no pensant ja en altra cosa, corregué á la huaca. No tenint á má res més pera senyalar l' indret hont havía vist lo foch follet, hi deixá las calsas, tornántsen á casa seva ab lo vestit ab que havía vingut al mon.

Despertá á la seva dona y als seus fills y 'ls hi esplicá la bona nova. Segons ell, á punta de dia ja serían richs, puig ab una barra imantada, un picot y una pala ó una aixada ne tindría prou pera desenterrar lo tresor.

A la matinada, al obrir la porta de la xacra passá per casualitat lo seu amich y vehí Anton Urdanivia y després de darse 'l bon dia, Vergaray li esplicá lo que havía vist. Si que la va haver treta!

—Pero qu' es boig ó 'l fa—li digué Urdanivia,—proposantse anar de dia á descubrir l' amagatall! Que no sab que la huaca fuig ab lo sol? Esperis á las set del vespre que l' acompanyaré.

—Te rahó—contestá Sosa Vergaray—y que deu li pagui lo bon consell. Ho deixarém per la nit.—

Urdanivia era un garneu ab més ganas de fer diners que

un usurer y s' encaminá á casa de Príncipe. Com que sabía que l' altre havía deixat las calsas al indret hont hi havía l' amagatall, estava segur de que obtindría una bona mota avans de fer la revelació. Príncipe convingué en cedirli la meytat del tresor, pero com Urdanivia no 's fiava de la seva paraula, dihent que las paraulas lo vent se las emporta, li exigí que formalisés la promesa devant del gobernador, á lo que Príncipe no hi oposá 'l més petit reparo.

Pero 'l cas es que al gobernador li vingué també salivera, y digué que á la autoritat li pertocava avans anarho á veure, y cobrar los quints que segons la lley tal article qual de la Recopilació de Indias, corresponían al Rey. Urdanivia y Príncipe, que no esperavan aquest cant, se quedaren veyent visions. Pero quin remey los quedava?

Lo gobernador ab los seus agutzils y tota la gent del poble que no tenían res que fer se dirigiren á la huaca. Ho sapigué Sosa Vergaray y 'ls sortí al encontre. Sostingué que 'l tresor era seu y molt seu perque fou qui tingué la sort de descubrirlo, com ho probavan las calsas, y que en quant als quints del Rey, no era pas cap cicater ni cap estafa pera no pagarlos. Príncipe digué també que 'l terreno era seu y que no consentía que ningú se li fiqués en sa propietat.

Lo gobernador, fent un punt d' autoritat, digué que no sabentse ben be de qui era, se 'l quedava en nom del rey.

Los interessats l' amenassaren ab empaperarlo y pujarho fins á la Audiencia si convenía. Lo gobernador los hi contestá: «Protestin tant com vulguin, pero 'l tresor me 'l quedo.» Y ho hauría fet tal com ho deya, si 'ls vehins, armantse ab garrots no s' hi haguessin oposat, amenassantlo ab arreglarli allí mateix los comptes. Aixó 'l convensé més que mil resmas de paper sellat.

Llavors lo gobernador resolgué que las calsas no 's toquessin de puesto fins que la justicia fallés y que al que anés á cavar per aquell indret se 'l ficaría á la presó y se 'l penyoraría.

Y 'l plet durá tres anys. Vergaray y Príncipe, pera anar atipant al advocat, al procurador, al escribá y á tota la demés llopada se tingueren de vendre la casa ab pacte de retrovenda: aixó es pera rescatarla ab lo tresor que cada hu 's creya seu.

La resolució fou que Sosa Vergaray era amo de las sevas

calsas y que se las ne podía endur; y que Príncipe era amo de la huaca y amo, per lo tant, de ferne lo que 'n volgués.

No cal dir que aquest, satisfet del fallo, doná una *pachamanca* en la que hi gastá lo que li quedava quedant encara endeutat.

Y del tresor, qué me 'n diuhen?

Que n' han de dir, si 's reduhí tot plegat á unas quantas momias de gentils!

Ni tant sols s' hi trobá cap objecte curiós de cerámica.

RICART PALMA

FEL PER FEL

Per tot lo poble va que un donzell queya
en grossa basca ahí' al ofici sant,
en sent que 'l bon rectó á la trona deya:
¡matrimoni, oyents cars, se n' es tractat!

Y ¡estrany cas! jo que al poble, de tornada,
al sant ofici també vaig anar,
no sé esmentá eixa feta tan notada
que ressona com trench d' un nus sagrat.

Per xó vaig preguntant quin donzell era;
mes la gent, sempre xueca, abaixa 'l cap,
fentme ab veu que talment 'par llastimera;
be prou que ta promesa t' ho dirá!

Hála donchs, hála donchs, la meva hermosa,
desclou ta boca regalada aviat,
que ja saps quant m' encisa una amorosa
historia de tos llabis xarrupar.

Fes que se 'l sembli en gracias la traydora
perque á mon cor més puga interessar
lo fat cruel que al trist donzell acora,
al trist donzell quin nom tu be 'm dirás...

Y no 't tornis tan blanca com qui afina,
que si l' ignoras ¡això sí que ray!...
ja qu' es cert que ton cor tot ho endevina,
pregúntali á ton cor, y de ma part.

Y no giris en blanch ta bella vista
que si ara ell falla ¡això sí que ray!...
cántali ab mí, ab veu xuecament trista:
«¡cor de donzella n' es lo cor més fals!»

PAU BERTRAN Y BROS

JULIOL

La calda abrusa, la llum ofega,
las fonts son secas, tot sembla mort,
ni 'ls aucells cantan, ni 'l riu jemega
ni 's balandrejan los fruyts del hort.

Per la campinya tot dorm, tot calla
tot se 'n ho enxucla la xafagor,
y tantsols canta mentres trevalla
pel plá de l' era lo batedor.

Pagés de mena tot ho aprofita
trevallant sempre vol passá 'l mon,
salut y feyna y bona cullita
que per suar forsa li han fet lo front.

Fá rodá' 'ls matxos folls de dalera
trinxant la palla que 'l trill remou,
cau l' espigada y á sobre l' era
tot una estesa de blat hi plou.

Y quan las tandas veu que ja avansa
pera rependre lo seu valor,
duhent la minestra sent com s' atansa
una donzella com una flor.

Una donzella que quan se 'l mira
son sas miradas brasas de foch,
ell se l' aguayta y ella suspira
mentres s' hi acosta poquet á poch.

De carns molsudas, de cara plena,
de galtas rojas mateix qu' un sol,
torrada y guapa, rossa y morena
sembla que digui:—«Jo só 'l Juliol.»—

F. FRANQUESA Y GOMIS

PERQUE HO SÁPIGAS

T' he buscat á totas horas
per la plassa y pel carré,
y no m' han faltat á fé
cent ulladas temptadoras,
y no m' han faltat á fé
cent perills, que no 't diré.

Per més y més que he guaytat,
no t' he sabut veure en lloch
potsé es que, quan saps hont soch,
tiras pel altre costat,
potsé es que, quan saps hont soch,
te frisas perque no 'm moch.

Es que no has sortit encara
de desde ahir dematí,
¿ó que has trencat de camí,
perque no 't vegés la cara?
¿ó que has trencat de camí
per no havém de veure á mí?

Donchs mira 't faig á saber,
que estich resolt y segú
de donar l' amor algú
que 'm trobi al mitj del carrer,
de donar l' amor á algú...
que 'm sembla que has de ser tú.

JOSEPH SERRA Y CAMPDELACREU

LAS AURENETAS

PREMIADA EN LO CERTÁMEN DE BLANES. ANY 1895

Cada any las hi som vist las aurenetas,
en arribant l' estiu d' ardenta calda,
venirhi á fer lo seu niuhet de brossa
al teu balcó xisclant ab alegría.

Als matins quan te veyan, destrenada
ta cabellera de rissats negríssims,
entreobrint lo seu bech, piant amorosas
te donavan ab joya lo «bon dia».

Aquest any han vingut igual que sempre,
mes en sent al matí ja no 't saludan;
lo teu balcó es tancat y no s' hi ovira
com ans ton rostre de bellesa espléndida.

Ellas prou han tornat. Mes sens tu serhi
ja no xisclan alegres com solían,
y en ton balcó qu' avans tot era gloria
sembla sol com es ara un cementiri.

Aviat fará un any: quan de las brancas
las fullas, rondinant son *de profundis*
cauhen al sol caragoladas, ertas,
al buf de la tardor que las mutiga,
deixaren los seus nius de fanch y brossa,
y las de ton balcó també 'l deixaren
«á reveure» xisclant á la partida.

Tu també vas partir derrera d' ellas,
y travessant com ellas la mar blava,
allá d' allá 't portá la nau ayrosa
ab sas alas blancoyas que 'l vent infla,
allá d' allá 't portá á llunyanas terras.

¡Mes ay! que ni un somrís brollá en tos llavis
per dirnos «á reveure», com ab xiscles
las aurenetas al partir digueren.

Y sense veure en lo balcó ta cara,
d' incitadora espléndida hermosura,
he trobat crú l' hivern y llarchs los dias
y ¡may la primavera s' acostava!

Quan va arribar l' abril ab lo seu trajo
endamascat de rosas y violetas
omplint lo mon d' aromas y de flayres,
ab l' alé de sa boca coralina,
també las aurenetas missatjeras
varen tornar y son niuhet de brossa
altra vegada al teu balcó penjaren.

Pero tu no has tornat. Espero, espero
y ton balcó, donzella, barrat sempre.

Aviat fará un any que va tancarse
y 's tancá del meu cel també la porta.

May t' ho vaig dir que desde 'l punt y l' hora
en que mos ulls per cop primé' 't vegeren
de pur amor se va omplenar mon ánima
y sols la teva imatje, que jo adoro,
he portat en ma pensa nit y dia.

¡Ay que poiser no tornarás com tornan
cada any las xiscladoras aurenetas!
pero me dicta 'l cor qu' altra vegada
mos ulls enamorats tornar á veure
podrán, oh donzelleta, ta hermosura
allí en un lloch hont may lo goig acaba,
allí en un lloch hont sempre 'l goig comensa
y ahont podré dirte que mon cor t' adora,
presoné' eternament en los teus brassos.

NARCÍS DE FONTANILLES

Barcelona, 1894.